

Uchwała nr 53
Komitetu Monitorującego
Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
z 22 listopada 2023 r.

w sprawie kryteriów wyboru operacji zaproponowanych dla interwencji I.10.4. „Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu”, Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Zgodnie z art. 79 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013, Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 uchwala, co następuje:

§ 1.

Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 pozytywnie opiniuje kryteria wyboru operacji zaproponowanych dla interwencji I.10.4. „Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu”, Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, określone w załączniku do uchwały.

§ 2.

1. Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 przyjmuje do wiadomości, że kryteria wyboru operacji, o których mowa w § 1, stanowią część projektów wytycznych Instytucji Zarządzającej, która zostanie poddana opiniowaniu.
2. Komitet Monitorujący Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 upoważnia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do dokonania zmian kryteriów wyboru operacji dla interwencji Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027, o których mowa w § 1, wynikających z przebiegu opiniowania Instytucji Zarządzającej.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem przyjęcia.

Ryszard Bartosik
Przewodniczący
Komitetu Monitorującego Plan Strategiczny
dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027

Załącznik do uchwały Nr 53 Komitetu Monitorującego Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 z 22 listopada 2023 r.

Kryteria wyboru operacji dla „interwencji I.10.4. „Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu” Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027.

Kryterium 1. Skala lub rodzaj produkcji prowadzonej w gospodarstwie rolnym

Operacja jest realizowana w gospodarstwie, w którym są prowadzone:

- 1) chów lub hodowla zwierząt gospodarskich i liczba zwierząt utrzymywanych w tym gospodarstwie, w przeliczeniu na DJP wynosi:
 - a) powyżej 210 – przyznaje się **6** punktów,
 - b) powyżej 60 do 210 – przyznaje się **4** punkty,
 - c) powyżej 5 do 60 – przyznaje się **2** punkty,
 - d) do 5 – **0** punktów;
- 2) uprawy ogrodnicze (warzywne lub sadownicze) na powierzchni:
 - a) powyżej 15 ha – **6** punktów,
 - b) powyżej 5 ha do 15 ha – **4** punkty,
 - c) powyżej 0,2 ha do 5 ha –**2** punkty,
 - d) do 0,2 ha – **0** punktów.

Kryterium 2. Zastosowanie rozwiązań cyfrowych

Jeżeli inwestycja objęta operacją wykorzystuje rozwiązania cyfrowe do wspomaganie planowania nawożenia, precyzyjnej ochrony roślin, innych prac polowych lub zarządzania zasobami gospodarstwa – przyznaje się **2** punkty.

Kryterium 3. Grupa rolników (wspólne użytkowanie maszyn lub urządzeń)

Jeżeli operacja jest realizowana przez grupę co najmniej 3 rolników – przyznaje się **6** punktów.

Kryterium 4. Poprawa efektywności wykorzystania nawozów mineralnych, organicznych i naturalnych oraz produktów pofermentacyjnych

Jeżeli operacja uwzględnia inwestycję przyczyniającą się do poprawy efektywności wykorzystania nawozów mineralnych, organicznych lub naturalnych oraz produktów pofermentacyjnych – przyznaje się **4** punkty.

Kryterium 5. Zmniejszenie zużycia lub poprawa efektywności stosowania środków ochrony roślin

W przypadku operacji, której realizacja ma na celu zmniejszenie zużycia środków ochrony roślin poprzez zakup maszyn lub urządzeń do:

- a) niechemicznej ochrony roślin – przyznaje się **6** punktów,
- b) chemicznej ochrony roślin – przyznaje się **3** punkty.

Kryterium 6. Poprawa efektywności retencjonowania lub wykorzystania wody

Jeżeli operacja obejmuje inwestycje mające na celu poprawę efektywności retencjonowania lub wykorzystania wody – przyznaje się **2 punkty**.

Kryterium 7. Zwiększenie bioróżnorodności gleby poprzez właściwe użytkowanie gruntami

Jeżeli operacja obejmuje inwestycję mającą na celu zwiększenie sekwestracji lub bioróżnorodności gleby poprzez właściwe użytkowanie gruntami – przyznaje się **6 punktów**.

Kryterium 8. Położenie gospodarstwa na obszarach Natura 2000

Jeżeli operacja jest realizowana w gospodarstwie, w skład którego wchodzi użytki rolne położone na obszarach Natura 2000 – przyznaje się **1 punkt**.

MINIMALNA LICZBA PUNKTÓW

Pomoc jest przyznawana, jeżeli operacja uzyskała co najmniej **6 punktów**.

KRYTERIA ROZSTRZYGAJĄCE

mające zastosowanie w przypadku, gdy co najmniej dwie operacje uzyskały taką samą liczbę punktów.

- 1) w przypadku operacji, które uzyskały taką samą liczbę punktów, o kolejności przysługiwania pomocy decyduje kwota wnioskowanej pomocy, przy czym pierwszeństwo w uzyskaniu pomocy ma operacja z niższą wnioskowaną kwotą pomocy;
- 2) w przypadku operacji, które uzyskały taką samą liczbę punktów i w odniesieniu do których wnioskowano o taką samą kwotę pomocy o kolejności przysługiwania pomocy decyduje data i godzina złożenia wniosku o przyznanie pomocy.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 79 ust. 1 zdanie drugie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013, celem kryteriów wyboru jest zapewnienie równego traktowania wnioskodawców, lepszego wykorzystania zasobów finansowych i ukierunkowania wsparcia zgodnie z celem interwencji. Mając na względzie aspekty określone w ww. przepisie, w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w opisie interwencji I.10.4. „Inwestycje

przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu” przewidziano, że kryteria wyboru operacji mogą dotyczyć w szczególności:

- 1) skali lub rodzaju produkcji prowadzonej w gospodarstwie rolnym,
- 2) zastosowania rozwiązań cyfrowych,
- 3) operacji realizowanych przez grupę rolników, tj. wspólnego użytkowania zakupionych nowych maszyn i urządzeń (umowa zawarta pomiędzy co najmniej trzema rolnikami będącymi osobami fizycznymi),
- 4) poprawy efektywności wykorzystania nawozów oraz produktów pofermentacyjnych,
- 5) zmniejszenia zużycia lub poprawa efektywności stosowania środków ochrony roślin,
- 6) poprawy efektywności retencjonowania lub wykorzystania wody,
- 7) zwiększenia bioróżnorodności gleby poprzez właściwe użytkowanie gruntami,
- 8) położenia gospodarstwa na obszarach Natura 2000.

Kryterium 1. Skala lub rodzaj produkcji prowadzonej w gospodarstwie rolnym

Ponieważ celem interwencji jest m.in. ograniczenie zanieczyszczeń pochodzących z produkcji rolniczej, należy wprowadzić kryterium, które pozwala na preferowanie gospodarstw, które ze względu na skalę lub rodzaj prowadzonej produkcji zarówno roślinnej jak i zwierzęcej mogą bardziej przyczynić się do obciążenia środowiska.

W przypadku produkcji roślinnej proponuje się ukierunkowanie wsparcia na gospodarstwa, specjalizujące się w uprawach warzywnych lub sadowniczych.

Przeprowadzone w latach 2018-2021 przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa badania zużycia środków ochrony roślin wskazują, że najwyższe średnie wskaźniki zużycia substancji czynnej występują w uprawach sadowniczych (jabłoń, wiśnia, truskawka) oraz warzywnych (np. cebula, pomidor gruntowy, ziemniaki). Badania w kierunku pozostałości pestycydów prowadzone w ramach monitoringu i urzędowej kontroli żywności wskazują również na przekroczenia najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości środków ochrony roślin w próbkach owoców i warzyw.

Dlatego proponuje się kryterium promujące gospodarstwa, w których prowadzone są uprawy ogrodnicze, tj. warzywne i sadownicze. Na podstawie analizy danych z gospodarstw rolnych osób fizycznych z lat 2020-2022, objętych rachunkowością FADN, uprawiających warzywa oraz sady, Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej opracował informację dotyczącą struktury gospodarstw według powierzchni upraw warzyw oraz sadów. Na podstawie rozkładu powierzchni ww. upraw w gospodarstwach rolnych zaproponowano punktację za to kryterium, punktując najwyższą większą powierzchnią tych upraw w gospodarstwie wnioskodawcy. Dzięki takiemu rozwiązaniu wsparcie zostanie skierowane w pierwszej kolejności do gospodarstw, w których uprawy ogrodnicze mają dużą powierzchnię a zastosowanie tutaj inwestycji wspieranych w ramach interwencji 10.4 w sposób istotny ograniczy presję na środowisko lub klimat.

Ponadto proponuje się wspierać gospodarstwa o większym pogłowiu zwierząt. Takie podejście pozwala na zapewnienie pierwszeństwa w dostępie do środków gospodarstwom, które - ze względu na skalę prowadzonej produkcji zwierzęcej - mogą bardziej przyczynić się do obciążenia środowiska. Proponowana punktacja zapewnia ukierunkowanie wsparcia zgodnie z powyższym podejściem, punktując najwyższą gospodarstwa utrzymujące co najmniej 210 DJP; przyjęty próg DJP związany jest ze wskazaniem przedsięwzięć obejmujących chów lub hodowlę zwierząt w liczbie nie mniejszej niż 60 DJP jako przedsięwzięć mogących potencjalnie

znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Ukierunkowaniu wsparcia na gospodarstwa potencjalnie silniej obciążające środowisko, służy również określenie dolnego progu (5 DJP), od którego przyznawane będą punkty w ramach przedmiotowego kryterium. Mała skala produkcji zwierzęcej wiąże się bowiem z niskim ryzykiem (niewielką skalą) potencjalnego zanieczyszczenia środowiska związkami pochodzącymi z tej produkcji, brak jest więc uzasadnienia dla preferowania gospodarstw, prowadzących taką produkcję.

Kryterium 2. Zastosowanie rozwiązań cyfrowych

Rolnictwo jest sektorem, który w bardzo dużym stopniu jest uzależniony od warunków przyrodniczych (głównie gleba i agroklimat). Zmiany tych warunków przekładają się w sposób bezpośredni na ukierunkowanie produkcji i jej intensywność oraz efektywność. Dzięki wykorzystaniu nowych technologii cyfrowych możliwe jest przeciwdziałanie i zapobieganie następstwom niekorzystnych zjawisk klimatycznych. Szczególnie ważne jest wdrażanie działań, które w dłuższej perspektywie mogą ograniczyć dynamikę zmian klimatycznych i racjonalizować wykorzystanie zasobów. Obecnie dostępne narzędzia informatyczne, pomagają optymalizować procesy produkcyjne i sprawnie zarządzać zasobami jak również wspomagają zrównoważone stosowanie środków produkcji (nawozów, środków ochrony roślin, wody, paliwa), co przekłada się na ograniczenie zanieczyszczeń obszarowych wód i gleby jak i zmniejszenie śladu węglowego w rolnictwie.

Doposażenie gospodarstw w nowoczesny sprzęt i technologie, w tym rozwiązania cyfrowe, pozwoli producentom rolnym skuteczniej realizować systemy na rzecz ochrony środowiska i klimatu zaprogramowane w I i II filarze PS WPR.

Należy podkreślić, że inwestycje zaplanowane w ramach tej interwencji nie są bezpośrednio ukierunkowane na wsparcie cyfryzacji w gospodarstwach rolnych; rozwiązania cyfrowe będą mogły być dofinansowane, w przypadku gdy będą elementem kompleksowej inwestycji, np. niezbędne do prawidłowej obsługi zakupionych w ramach operacji maszyn lub urządzeń mających na celu ograniczenie zużycia środków ochrony roślin lub nawozów.

Proponowane preferencje dla operacji obejmujących inwestycje w technologie cyfrowe przyczynią się do osiągnięcia nie tylko celów środowiskowo - klimatycznych ale również związanych z transformacją cyfrową.

Kryterium 3. Grupa rolników (wspólne użytkowanie maszyn i urządzeń)

Z analizy SWOT oraz identyfikacji potrzeb wynika, iż rozdrobniona struktura agrarna skutkuje niską produktywnością i w konsekwencji niedoinwestowaniem gospodarstw rolnych. W efekcie nie mogą one realizować przedsięwzięć służących racjonalnej gospodarce zasobami wody, gleby i powietrza.

Mając na uwadze cel interwencji „Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu” podejście grupowe może wzmacniać efektywność realizacji celów środowiskowo-klimatycznych, m.in. ze względu na realizację inwestycji w szerszej w skali niż na poziomie indywidualnego gospodarstwa rolnego. Zakłada się, że operacje, które będą realizowane wspólnie, charakteryzować się będą większą skutecznością i będą bardziej efektywne.

Realizacja operacji zbiorowych (wspólne użytkowanie maszyn i urządzeń) przyczyni się do optymalizacji wykorzystania nie tylko, środków Programu, ale przede wszystkim zasobów

naturalnych (mniejsze zużycie np. wody, energii na wyprodukowanie jednej maszyny niż trzech) oraz obniżenia śladu węglowego z uwagi na konieczność wyprodukowania mniejszej liczby maszyn i urządzeń.

Z tego względu zasadne jest promowanie operacji realizowanych grupowo w ramach tej interwencji.

Kryterium 4. Poprawa efektywności wykorzystania nawozów mineralnych, organicznych i naturalnych oraz produktów pofermentacyjnych

Nadmiar składników pokarmowych (w szczególności azotu i fosforu) w środowisku, wynikający z nadmiernej eksploatacji oraz fakt, że nie wszystkie składniki pokarmowe wykorzystywane w rolnictwie są skutecznie wchłaniane przez rośliny, jest istotnym źródłem zanieczyszczenia powietrza, gleby i wody oraz czynnikiem wywierającym wpływ na klimat.

Dlatego istotne jest wspieranie działań, które umożliwią optymalne i racjonalne stosowanie składników nawozowych zawartych w nawozach, aby zwiększyć ich wykorzystania przez rośliny, tym samym przyczyniając się do ochrony gleb oraz zwiększenia ich różnorodności biologicznej.

W tym celu proponuje się preferencje dla inwestycji polegających na doposażeniu gospodarstw w nowe maszyny lub urządzenia do niskoemisyjnej aplikacji nawozów zarówno mineralnych, organicznych jak i naturalnych, a także produktów pofermentacyjnych. W ramach tej interwencji przykładowo będzie wspierany zakup rozsiewaczy nawozów mineralnych, rozrzutników obornika z deflektorami rozrzutu czy sprzętu do dogłębowej aplikacji nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych.

Kryterium 5. Zmniejszenie zużycia lub poprawa efektywności stosowania środków ochrony roślin

Dążąc do zrównoważonego wykorzystywania zasobów środowiska, mając na uwadze bioróżnorodność i zdrowie konsumentów, proponuje się wprowadzić preferencje dla inwestycji, które pozwolą ograniczyć stosowanie chemicznych środków ochrony roślin do niezbędnego minimum, tym samym ograniczając ich presję na środowisko.

Promowanie niechemicznych metod ochrony, prowadzi do zmniejszenia zależności produkcji roślinnej od preparatów chemicznych i w efekcie ogranicza ryzyko związane z ich użyciem – zarówno dla konsumentów produktów rolnych, osób wykonujących zabiegi, jak i środowiska.

Promowanie zwalczania szkodników i chorób roślin oraz chwastów w uprawach metodami mechanicznymi (np. za pomocą pielników, chwastowników, maszyn lub urządzeń do elektrycznego odchwaszczania lub usuwania szkodników) lub biologicznymi (wykorzystując m.in. mikroorganizmy chorobotwórcze), oraz w mniejszym stopniu wybranych dobrych praktyk w stosowaniu pestycydów (zaprawiania nasion i bulw, stosowanie przy opryskiwaniu wyposażenia ograniczającego znoszenie ś.o.r.) przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska (gleby, powietrza, wody) środkami ochrony roślin oraz do poprawy jakości żywności. Dodatkową korzyścią jest ograniczenie ryzyka zatrucia pożytecznych owadów (np. pszczoł) środkami ochrony roślin, co przyczynia się do zachowania różnorodności biologicznej.

Wprowadzenie preferencji dla operacji, które dotyczą poprawy efektywności wykorzystania nawozów lub ograniczenia zużycia środków ochrony roślin, sprzyjać będzie realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu, w tym Strategii od Pola do Stołu oraz Strategii na rzecz Bioróżnorodności, które zakładają m.in. zmniejszenie zużycia pestycydów i nawozów.

Kryterium 6. Poprawa efektywności retencjonowania lub wykorzystania wody

Rolnictwo jest największym konsumentem wody, wykorzystując znaczne jej światowe zasoby. Rozwój przemysłu, rozbudowa miast, uprawa roślin na biopaliwa sprawiają, że niedobór wody staje się istotnym problemem. Aby uniknąć światowego kryzysu wodnego, rolnicy stoją przed koniecznością coraz to bardziej wydajnego gospodarowania wodą w gospodarstwach rolnych. Do jednych z głównych zadań w zakresie zabezpieczenia zasobów wodnych w rolnictwie, można zaliczyć magazynowanie deszczówki. Zatrzymana woda opadowa może być wykorzystywana do podlewania trawników, mycia maszyn rolniczych i zwierząt, prac porządkowych w budynkach i ich otoczeniu, jak również do zabiegów ochrony roślin.

Zbiorniki retencyjne są także niezbędne przy powtórnym użyciu wody (zamknięty obieg wody w produkcji szklarniowej oraz w procesie sortowania warzyw i owoców), co ma niewątpliwy wpływ na ograniczenie eutrofizacji środowiska naturalnego.

Realizacja inwestycji dotyczących magazynowania wody z dachów budynków oraz utwardzonych nawierzchni w obrębie gospodarstw rolnych, wpisuje się w katalog działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy. Dzięki ww. inwestycjom ograniczony zostaje pobór (zużycie) wody wodociągowej lub gruntowej, co przyczynia się do ochrony jej zasobów.

W obliczu problemów z suszą i niedoborów wody, a z drugiej strony sporadycznych ulewnych opadów deszczu, promowanie tego rodzaju inwestycji wydaje się być wskazane.

Kryterium 7. Zwiększenie bioróżnorodności gleby przez właściwe użytkowanie gruntami

Ukierunkowanie wsparcia na inwestycje dotyczące właściwego użytkowania gruntami pozytywnie wpływa na jakość gleb (w tym zmniejszenie ubytku materii organicznej, zwiększanie różnorodności mikrobiologicznej gleb, ograniczanie erozji oraz przeciwdziałanie przesuszeniu gleb, co ma przełożenie na lepsze efekty produkcji rolnej).

Mając na uwadze ochronę środowiska przyrodniczego i łagodzenie zmian klimatu oraz obniżenie kosztów produkcji roślinnej poprzez mniejsze zużycie paliwa, środków ochrony roślin oraz nakładów pracy ludzkiej, proponuje się wspierać wprowadzanie na większą skalę różnych wariantów uprawy konserwującej poprzez dofinansowanie zakupu maszyn do uprawy bezorkowej, uprawy pasowej i siewu bezpośredniego. Ograniczenie ilości i głębokości wykonywania zabiegów uprawowych może prowadzić do eliminowania procesów degradacji gleby, sprzyjać nagromadzeniu próchnicy i poprawiać jej biologiczną aktywność. Dodatkowo pozostawienie resztek pożniwnych na powierzchni gleby przyczynia się do zmniejszenia spływów powierzchniowych, zwiększenia retencji glebowej i w rezultacie do racjonalnego gospodarowania wodą w uprawie polowej.

Do działań przyczyniających się do ochrony gleb należy utrzymanie trwałych użytków zielonych i zadrzewień śródpolnych. Tereny te odgrywają dużą rolę dla kształtowania bilansu wodnego, zapobieganiu erozji gleby i retencjonowaniu w niej węgla, co przekłada się na udział tych obszarów w przeciwdziałaniu i ograniczaniu zmian klimatu. W związku z tym proponuje

się również w ramach tego kryterium punktować maszyny i urządzenia służące do uprawy, pielęgnacji i zbioru z trwałych użytków zielonych oraz zadrzewień śródpolnych.

Kryterium 8. Położenie gospodarstwa na obszarach Natura 2000

Ukierunkowanie wsparcia na gospodarstwa położone na obszarach Natura 2000 przyczyni się do zapewnienia pierwszeństwa w dostępie do środków posiadaczom gospodarstw, którzy odpowiadają za zachowanie cennych siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory występujących na tych terenach.